

AHVENISTO JA A.P. MÄKIKYLÄ

A.P.Mäkkylä

Ahveniston päärakennuksen ensimmäisen eli pirttiosan rakennutti agronomi ja metsänhoitaja, valtion virkatalojen eli puustelliien tarkastaja Antti Benjamin Mäkkylä (ent. Mäkkylä) asunnokseen vuonna 1906. Tupaantuliaiskuntoon rakennus saatiin jouluksi. Kesällä 1907 Mäkkylä solmi avioliiton Takamaan kylästä olevan Kilpijoen talon tyttären Selman kanssa, joka muutti saman vuoden marraskuussa asumaan Ahvenistoon.

Valmistuneen rakennuksen suunnitteli arkkitehti Paavo Uotila, joka vuonna 1903 oli voittanut Suomen Teollisuusleh-

den järjestämän maatalousrakennusten suunnittelukilpailun. Sen jälkeen kun perheeseen oli syntynyt kaksi lasta, ryhdyttiin suunnittelemaan rakennuksen laajentamista, johonka piirustukset laati kuuluisa naisarkkitehti Olivia (Wivi) Lönn. Laajennusosan valmistuttua vuonna 1914 saatiin lisätiloiksi keittiö, kirjasto huone ja makuutilat. Jo samanaikaisesti päärakennuksen ensimmäisen osan kanssa oli rakennettu sauna, ja vähän myöhemmin luhtirakennus, sitten talli, navetta ja pihamaan rinteeseen sijoitettu suuri holvattu kivikellari.

Alueen suunnittelussa, rakennusten sijoittelussa ja päärakennuksen sisustamisessa oli suurena apuna arvostettu tamperelainen taidemaalari ja Tampereen taide-elämän keskeinen henkilö, professori Gabriel Engberg. Hän suunnitteli mm. kaikki päärakennuksen erikoiset ja arvokkaat kalusteet, jotka eivät valitettavasti enää olleet rakennuksessa sen siirtyessä Ylöjärven kunnan omistukseen.

On kysytty, miksi Mäkkylä valitsi kotinsa paikaksi Pikku-Ahveniston tienoon. Olihan paikka vuosisatamme alussa syrjäinen ja sijaitsi asumattomien metsätaipaleiden takana. Valintansa syistä Mäkkylä kirjoittaa seuraavasti: "Kun moninaiset maanviljelysseura- ja muut yhteiskunnalliset toimet virkamattojen ohella eivät enään jouluksikaan antaneet rauhaa, eikä sitä muutoinkaan olisi täydellisesti ollut suuren kivitalon ihmisjoukossa, pälkähti pitkinä joulunpyhinä 1904 päähäni ajatus päästä joskus asumaan muusta maailmasta syrjään. Tapanina lähdin näissä ajatuksissa hiihtelemään metsille, ja eräiltä kesäisiltä muistoilta mieleen painuneelle Pikku Ahveniston järvelle ohjautui kulkuni. Muutamien harhailuiden perästä pohjattomien notkojen ja harjujen poikki seisoin vihdoin järven rannalla, jonka rauhallisuus heti vakiinnutti päätöksen, että

tänne on aina joskus päästävä rauhaan kokoamaan ajatuksiaan, tämä on siihen oikea paikka. Pian oli ajatuksissa sinne asunto rakennettuna ja asia siksi valmiina, että samana iltana ryhdyin Teivaalan kanssa maapohjasta kauppoihin."

Kauppa syntyi heti, ja Mäkikylä osti Teivaalalle kuuluneen osan järvestä sekä 12,5 ha:n maa-alueen. Vähän myöhemmin hän osti Mikkolan omistaman järvi-osuuden ja 4,5 ha:n maa-alueen.

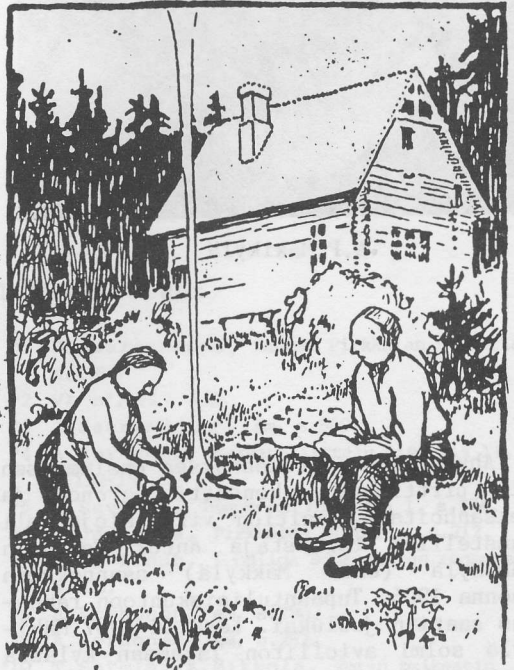
Tyytyväisenä Mäkikylä saattoikin kirjoittaa: "Uuden vuoden päivänä kävin sitten taiteilija Gabriel Engbergin kanssa katsomassa paikkaa rakennuksille ja silloinkin vasta harhailujen jälkeen löysimme."

Kiinteistöön kuuluvien rakennusten valmistuttua Ahvenistosta kehittyi pienekö hyvin hoidettu maanviljelystila, jossa pidettiin hevosta, joitakin lemmiä sekä pienkarjaa. Tilan hoito jäi pääosaltaan Selma-emännän ja palvelusväen harteille, koska A.P.Mäkikylä itse joutui virkansa vuoksi olemaan paljon poissa kotoa. Toki tilan isäntä eli ja vaikutti mukana kaikissa tilan toiminnoissa. Erityistä huomiota hän kiinnitti Ahveniston metsikköön. Metsämies-Mäkikylän käden jälki on vieläkin näkyvissä alueen puustossa, joka selvimpänä näkyy järven takana olevassa pihtakuusimetsikössä. Sen hän istutti vuonna 1915 kasvatettuaan sitä ennen taimet siemenistä.

Erikaisen leiman Ahvenistolle antavat laajat ja paljon työtä vaatineet luonnonkivipengerrykset, jotka reunustavat Ahvenistoon johtavaa tietä ja jatkuvat siitä piharinteeseen. Siitä korkeahkot kiviportaot johtavat ylös metsäiselle pihakumpareelle, jonka perällä on niin ikään pengertäen rakennettu pihtakuusien ympäröimä kenttä. Sen Mäkikylä rakennutti vuosina 1909-10 urheilukentäksi, mutta nyt sitä käytetään autojen pysäköinti-alueena. Kenttä oli Ylöjärven ensimmäinen urheilukenttä, jota paikkakunnan nuorisosto ahkerasti käytti. Kun Ylöjärvelle oli vuonna 1914 perustettu Voimistelu- ja urheiluseura Kiri, sopi Mäkikylä Räikän kartanoa pitäneen af Forselleksen perikunnan kanssa maakaupasta, jonka kautta perustettu seura sai haltuunsa maa-alueen oman urheilukentän rakentamista varten. Varattomalle seuralle hän lainasi maanostoon tarvittavat rahat ja kenttä rakennettiin välittömästi vuoden 1915 kuluessa.

Melkoinen aikaansaannos on Pikku-Ahveniston järveä kiertävä, osin erittäin jyrkkään harjun rinteeseen pengertäen rakennettu tie. Kaiken kaikkiaan alueen luonnonkivipengerrykset ovat ihmetystä herättävän mittavat. Toki niitä ei ole talon väki tehnyt omin voimin, vaan pengerrysten rakentajina on samanaikaisesti ollut useitakin tehtävään palkattuja miehiä. Seudulla oli työttömiä, joiden asemaa helpottaakseen Mäkikylä järjesti työtä, antoi työn tekijöille ruuan ja maksoi työstä palkan. Alkoi pa hän soveltaa Ahveniston työmailla palkollisia käyttävien seudun asukkaiden kauhistukseksi 8 tunnin työpäivääkin. Toimenpiteen heijastusvaikutuksia pelättiin.

Kun nykypäivän ihminen käyskentelee Pikku-Ahveniston teitä, ei käyskenteelijä voi olla kummastelematta niitä rakennelmia, jotka yksityisen perheen varoin ja ponnistuksin on vuosisatamme alussa muuttaman vuoden kuluessa saatu aikaan.

Pyydämme ystävällisesti saapumaan Saarloun lauantaina 23 p:nä marrask. k:lo 4 viettämään kotimme perustajaisia.

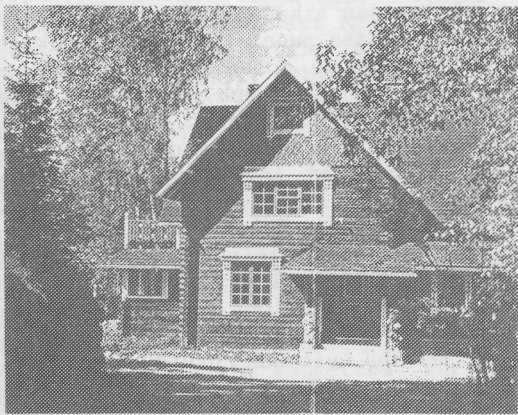
Selma Kilpikoki.

A. P. Mäkikylä.

Rakennelmat on tehty aikana, jolloin ei käytettävissä ollut nykyaikaisia teknillisiä työtä helpottavia välineitä. Eivätkä Ahveniston isäntäväen puuhattainkaan rajoittuneet kiinteistöön liittyviin töihin. Sekä A.P. että Selma Mäkikylä ottivat aktiivisesti osaa paikkakunnan yhteiskunnallisiin ja sivistyksellisiin pyrintöihin toimien monesti suorastaan niiden alullepanijoina ja käynnistäjinä. Erikoisen keskeiseksi A.P. Mäkikylän panos muodostui Ylöjärven puuhakkaasti toimineessa raittiusseurassa. Seuran toimitalo Saurio, Ylöjärven ensimmäinen seurojentalo, rakennettiin hänen aloitteestaan ja hänen rahoituksensa turvin. Seuran alkuvuosien monipuolinen toiminta näkyi Ahvenistossakin. Samoin sinne heijastui Voimistelu- ja urheiluseura Kirin näytelmä- ym. toiminta. Ahvenistossa laulettiin, soitettiin sekä harjoiteltiin ja esitettiin monia näytelmiä. Kesäisiä tapahtumia varten oli järven länsipäässä ulkoilmanäyttämö.

Ahveniston emäntä, Selma Mäkikylä, oli musikaalinen. Hänen avullaan selviydettiin laulunäytelmistäkin. Ahveniston piano olilähinnä hänen käytössään. A.P. Mäkikylä ei soittanut eikä ollut yleensäkään musikaalinen.

Mäkikylän perheellä oli laaja ystävä- ja tuttavapiiri, johon kuului tunnettuja taiteilijoita ja yhteiskunnallisia puuhahenkilöitä. Monien maiden näyttämöillä näytellyt Elli Tompuri vietti Ahvenistossa joitakin kesälomiaan. Muistelmateoksessaan Minun tieni hän kuvaa usealla sivulla Ahveniston luontoa, talon isäntäväkeä ja oleskeluaan Ahvenistossa.

Ahveniston päärakennus.

Ahvenistossa noudatetuista ateriointitavoista hän kirjoittaa: "Pihalla on suuri halkaistu graniittikivipöytä penkkeineen. Sen ääressä jalavan alla syötiin kaikki ateriat, isäntä- ja palvelusväki, lapset, kaikki hyvässä sovussa. Jos vieraita tuli taloon, ei tehty mitään poikkeusta, oli vieras mökkiläinen tai ministeri." Teoksessa on myös Ahveniston pihapiirissä otettu valokuva tilanteesta, jossa harjoitellaan kohtausta Oscar Wilden näytelmästä Salome.

Muitakin tunnettuja näyttelijöitä vieraili Ahvenistossa. Mm. Aili ja Urho Somersalmi, Aarne Orjatsalo, sekä Kosti Elo olivat Ahveniston kävijöiden joukossa. Kanttori ja säveltäjä Frans Linnavuori oli Mäkikylän perheessä tuttu jo lapsuusvuosilta, koska hän oli viettänyt lapsuus- ja nuoruusaikansa Ylöjärvellä. Hänen isänsä Karl Lindell toimi Ylöjärven kanttorina vuodet 1869-1902. Tunnettu kuvataiteen suosija ja lahjoittaja, teollisuusneuvos Kustaa Hiekkä kuului niin ikään Ahveniston vierailijakaartiin, samoin Elli Tompurin puoliso, pankinjohtaja Lauri af Geurlin. Professori A.K. Cajander, joka 1920- ja 1930-luvulla toimi mm. maamme kolmen hallituksen pääministerinä, oli tuttu vieras Ahvenistossa. Edelleen voidaan mainita Wuolijoen veljekset: kansanedustaja Sulo Wuolijoki ja kansanedustaja, sittemmin 1920-luvulla useaan otteeseen eduskunnan puhemieskin toiminut Väinö Wuolijoki.

Erikoista oli, että agronomi A.P. Mäkikylä varakkaana ja oppineena miehenä kuului myös Ylöjärven työväenyhdistykseen sen ensimmäisten toimintavuosien ajan ja tuki voimakkaasti sen pyrintöjä, jotka eivät vuosisatamme alussa tosin vielä olleet kovin "sosialistisia". Myös kunnalliseen toimintaan hän osallistui, aluksi kuntakokousten kautta, sitten kunnanvaltuustossa valtuusmiehenä. Asiat hallitsevana, taitavana ja pidettynä sekä sanavalmiina miehenä hän sai joskus aikaan ratkaisuja, jotka eivät kaikkia miellyttäneet. Kunnanvaltuustossa hän ajautui ristiriitaan Ylöjärven silloisen kirkkoherran, jyrkkänä ja kiivaana miehenä tunnetun Frans Edvard Silvanderin (vuodesta 1906 lähtien Salokas) kanssa, joka toimi kunnallislautakunnan esimiehenä. Kun kirkkoherraa oli kunnanvaltuuston kokouksissa toistuvasti syytetty kunnan tilien viivästymisestä ja muista-

kin laiminlyönneistä, siirtyi hän otaksuttavasti syytöksistä kimpaantuneena pois Ylöjärveltä. Osasylliseksi lähtöön leimattiin Mäkikylä.

Vuonna 1916 Ylöjärvelle perustettiin Tampereella 1901 toimintansa käynnistäneen Puuvillatehtaan Työväen Osuuskauppa i.l.:n myymälä, joka jo seuraavana vuonna muutui tällöin perustetun Osuusliike Voiman myymäläksi. Se oli ensimmäinen Puuvillatehtaan Työväen Osuuskaupan/ Osuusliike Voiman maaseutumyymälä. Sekä myymälän tontin että tontilla olleen myymäläksi kunnostettavan rakennuksen osti Mäkikylä omilla rahoillaan af Forselleksen perikunnalta. Ostoon käytetyn rahasumman perivät Mäkikylän omaiset vasta monia vuosia Mäkikylän kuoleman jälkeen.

Suomalaisuusasia sai A.P.Mäkikylästä lämpimän kannattajan. Esko-poikansa hän kirjoittui Suomalaisuuden liiton jäseneksi jo pojan ollessa vielä lapsi. Kun vuonna 1906 perustettu Suomalaisuuden liitto vietti vietti 50-vuotijuhliaan, oli Esko Mäkikylä juhlassa kutsuvieraana. Olihan hän ollut liiton jäsenenä poikkeuksellisen pitkän ajan. Mäkikylän suvun miespuolisten jäsenten toisena ristimänimenä yleisesti käytetyn nimen, Benjamin, hän omalla kohdallaan muutti muotoon Penjami. A.P.Mäkikylän hautakivessä nimi esiintyy muodossa Penjaami.

Yksityiset kuntalaiset kääntyivät Mäkikylän puoleen moninlaisissa ongelmatilanteissaan. Suoranaisesti säännöksi kerrotaan hänen apuunsa turvautumisen muodostuneen silloin, kun tarvittiin opintolainan takaaajaa. Opintolainan tarpeessa oleva nuori tokaisikin tällaisessa tilanteessa, että "Menen Ahvenistoon!" Mäkikylälle tietojen hankinta ja opinnot olivat merkityksellisiä ja kannatettavia asioita. Useille opinhaluiselle nuorille hän avasikin neuvoillaan ja käytännön toimenpiteillään opintien, tukien heitä vielä opintojen aikaanakin. Apuaan hän ei evännyt paikkakunnan säätyläisiltäkään. Räikän kartanoa pitäneelle af Forselleksen perikunnalle Mäkikylä järjesti lainoja tai välitti ostajan maakappaleelle silloin, kun kartanon raha-asioiden hoito maan myyntiin pakotti. Vaatettipa Mäkikylä joskus juoppojakin, vaikka hän oli ankara raittiusmies. Hän uskoi ihmiseen ja ihmisen kykyyn muuttua.

Metsäalan asiantuntijana A.P.Mäkikylä nautti valtakunnallista arvostusta. Ke-

vättälvella 1917 Suomen senaatti asetti komitean, jonka tuli tehdä ehdotuksia kruununmetsien hoidon järjestämiseksi ajanmukaiselle tasolle ja nimitti komitean puheenjohtajaksi metsänhoitaja A.P. Mäkikylän. Jäseniksi komiteaan nimitettiin mm. professori A.K.Cajander, jonka kanssa Mäkikylä vietti huomattavan osan vuodesta 1917 Lapissa tutkimassa ja arvioimassa Lapissa sijaitsevia metsiä. Komitean työn Mäkikylä keskeytti kansalaissodan johdosta helmikuussa 1918 siirtyen tällöin perheensä pariin Ahvenistoon.

A.K.Cajander ja Mäkikylä olivat tutustuneet toisiinsa jo vuosina 1903-1904 Saksassa Münchenin metsäakatemiassa. Reoksessaan Isäni A.K.Cajander mainitsee Cajanderin tytär Annikki Kalela, että hänen isänsä "kirjoittaa varsin suurella arvostuksella A.P.Mäkikylästä, Hänessä näyttää olleen jotain sangen puoleensavetävää, vaatimatonta ja välitöntä." Kansalaissodan jälkeen 1.6.1918 Cajander nimitettiin metsähallituksen ylimmäksi viranhaltijaksi, ylitirehtööriksi. Mainitussa teoksessa Annikki Kalela kirjoittaa, että "Cajander oli itse pitänyt Antti Mäkikylää mahdollisena ehdokkaana metsähallituksen johtoon, kun asia tulisi ajankohtaiseksi."

A.P.Mäkikylän elämä päättyi kuitenkin väkivaltaisella tavalla kansalaissodan jälkiselvittelyjen yhteydessä 8.4.1918. Hänen kuolemansa jätti monia kysymyksiä. Hänet ammuttiin ilman selitystä ja ilman mitään näkyvää tai ilmoitettua syytä. Punaisten peräännyttyä Ylöjärveltä Mäkikylä noudettiin Ahvenistosta Saurioon, jossa paikallinen punakaarti oli kansalaissodan aikana pitänyt päämajaansa, mutta jossa punaisten lähdön jälkeen istui valkoisten sota-oikeus. Koska suoritetussa kuulustelussa kävi ilmi, että Mäkikylä ei ollut ottanut osaa minkäänlaiseen aseelliseen tai muuhun tuomittavana pidettävään toimintaan, vapautettiin hänet kuulustelujen jälkeen. Pari päivää myöhemmin 7.4. neljä sotilaspukuista kiväärein aseistautunutta miestä kuitenkin selitystä antamatta nouti hänet uudelleen Saurioon, mistä tuntemattomaksi jäänyt saattomies lähti seuraavana päivänä viemään häntä Tamperetta kohti. Määränpäätä ei saavutettu, sillä saattomies ampui saatettavan Lamminpäässä Tohlopin lammen lähellä sijainneessa metsikössä ja jätti ruumiin sinne. Suru-

viestin ruumiin löytymisestä viestitti Ahvenistoon neiti af Forselles.

Vuosikymmenien varrella paikkakunnalla on arvailtu, kuka tai ketkä olivat Mäkikylän murhan takana. Samoin on kysely, miksi surmatyö tehtiin. Surmattuhan oli paikallinen hyväntekijä, humanisti, joka teki palveluksiaan niitä tarvitseville tai haluaville. Vastustajiaakin Mäkikylällä toki oli. Olipa vihamiehiäkin. Sotaoikeuden kuulustelutilaisuudessa eräs paikallinen viranomaisen ilmaisi selvästi kuulusteltavaa kohtaan tunteensa vihan ja yritti painostaa pöytäkirjaa pitänyttä neitosta kirjoittamaan pöytäkirjaan muunnettua totuutta. Samassa tilaisuudessa eräs oikeuden paikallinen jäsen kummasteli, kun todistajaksi haastettu opettaja K.Honkavaara katsoi Mäkikylään kohdistuneet epäilykset aiheettomiksi. Ko. oikeuden jäsen laushtikin siihen tapaan, että koko kuulusteluhan on turhaa, kun paikalla on vain syytetyn puolustajia. Se seikka, että Mäkikylä oli ollut työväenyhdistyksen jäsen, herätti närää monissa kunnan "parempiin piireihin" kuuluvissa. Häntä todennäköisesti pidettiin eräänlaisena säätynsä petturina. Jo raittiusseurassa sen ensimmäisten ja toiminnallisesti virkeimpien jälkeen esiintyi Mäkikylän ja eräiden toisenlaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä edustaneiden henkilöiden välillä erimielisyyksiä, jotka vaikuttivat lamaanuttavasti seuran työhön. Aikaisemmin mainittu Mäkikylän kunnallinen toiminta ja erikoisesti tällöin kirkkoherra Silvanderin muuttoon johtaneet tapahtumat saattoivat olla eräs kostonhalua synnyttänyt tekijä.

Kirjoittamassaan teoksessa Ylöjärven historiaa kertoo rovasti Martti Tyrkkö, että sotaoikeuden tutkimuksia suorittanut tuomari varoitti Mäkikylää vapauttamisen yhteydessä seuraavasti: "Me emme löydä teitä vastaan mitään sellaista, josta voisimme teitä rangaista, mutta teillä näyttää olevan vihamiehiä. Olkaa sen vuoksi varovainen." Ilmeistä onkin, että surmatyön tekijä oli vain harhaan johdettu tai lahjottu välikappale, joka suoritti muiden hänelle antaman tehtävän tietämättä ainakaan täysin, mitä teki tai kenet surmasi. Erään henkilön, jota surmatyö läheisesti koskettaa, kertoman mukaan surmatyön tekijä ostettiin huomattavalla rahasummalla, joka oli saatu kokoon suppean varakkaan ryhmän keskuu-

desa toimitetulla keräyksellä. Mutta muitakin selityksiä surmatyölle on annettu. Tapauksen tutkimatta ja selvittämättä jättämisen katsoo Martti Tyrkkö kiistämättä osoittavan sen, että surmatyö oli poliittisluontoinen ja yksityisten vihamiesten määräyksestä suoritettu.

Mäkikylän surmaaminen oli joka tapauksessa tekona mitä häpeällisin. Se kohdistui henkilöön, jolle pikemminkin olisi pitänyt antaa erityistä tunnustusta rakentavasta monipuolisesta yhteiskunnallisesta toiminnasta. Rovasti Martti Tyrkkö, joka edusti Mäkikylän näkökannoista poikkeavia yhteiskunnallisia näkemyksiä, kirjoittaa teoksessa Ylöjärven historiaa, että agronomi A.P.Mäkikylä paljastuu "ihanteelliseksi mieheksi, jolla on ollut suorastaan lapsenomainen usko aatteiden ihmistä jalostavaan ja ihmiselämää aineellisestikin kohottavaan vaikutukseen. Tällaisissa aatteellisissa riennoissa tuo hienotunteinen ihmisystävä kulutti Ylöjärvellä paljon aikaansa, voimiansa ja varojaankin ihmisten, erityisesti köyhän ja monella tavoin puutteellisissa oloissa elävän väestönosan siveellisen, sivistyksellisen ja aineellisen elämän kohottamiseksi."

Kuollessaan agronomi A.P.Mäkikylä oli vasta 44-vuotias. Kuitenkin hän ehti jo suorittaa erittäin mittavan ja hyvin monille eri aloille ulottuneen elämäntyön. Mitä kaikkea hän olisi ehtinytkään tehdä, ellei hänen elinpäiviään olisi ennenaikaisesti katkaistu.